

Ранко Младеноски

Театарскиот лет на македонскиот феникс

*Кон театарската претстава „Индија, Индија“
од Петре Бакевски, во режија на Младен Крстевски*

Како и во многу други свои книжевни дела (романи, раскази, поеми, песни), Петре Бакевски и во текстот според кој е работена театарската претстава со наслов „Индија, Индија“ се навраќа на македонското далечно, односно античко минато поврзувајќи го него со нашите денешни, современи премрежија, дилеми, колебања, таги, жалости и небиднини. Всушност, оваа театарска претстава е работена според мотиви од драмата на Петре Бакевски со наслов „Суво дрво од Вавилон“ (и со алтернативниот наслов „Не очекував ваков крај“) во режија на Младен Крстевски кој, покрај режисерската улога, се вклучи и во актерската екипа покрај Весна Димитровска, Миле Вртеовски и Милорад Ангелов. Публиката ја имаше можноста, а според реакциите и задоволството, да ја гледа оваа претстава на три стари историски светилишта во Македонија во месец јуни 2007 година - во Стоби во рамките на Меѓународниот фестивал на античката драма „Стоби 2007“; во Бургала во рамките на Штипското културно лето; и на скопското Кале во рамките на „Скопско лето 2007“ во организација на Дирекцијата за култура и уметност на Скопје. Дека на оваа претстава навистина треба да ѝ се обрне посебно внимание, покажува и наградата што таа сосема заслужено ја доби од градот Велес за посебен уметнички израз.

И токму оттука, од овие на прв поглед маргинални, но за оваа драма мошне значајни податоци, ќе треба да се тргне во краткиот осврт кон оваа театарска претстава, зашто тоа ја прави специфична, односно посебна, чудесната театарска игра насловена како „Индија, Индија“. Имено, оваа театарска претстава е специјално работена за изведување во амбиентот на нашите мошне значајни археолошки локалитети како што се Стоби, Бургала и Калето во Скопје. Ваквата специфична „амбиентална“ подготовка на претставата се покажа мошне функционална поради постигнатата хармонија и компатибилност помеѓу уметничката порака на текстот, од една, и неговата трансформација или транскрипција во театарски слики, од друга страна. И не можеше публиката да се чувствува поинаку, освен како дел од тој спектакл создаден од еден мозаик на зборови, слики, звуци и бои соодветно вклопен во слободната отворена театарска сцена под ведро небо.

Самиот текст на драмата, а со тоа и театарската претстава, претставува едно воспоставување на уметнички линк помеѓу мошне

далечното минато и многу блиската, наша вчерашнина и денешнина. Како формални показатели кои упатуваат на минатото ни се појавуваат ликовите на Александар Македонски, неговата мајка Олимпија, учителот Леонида, бројни топоними коишто се поврзуваат со освојувачките походи на Александар, како и неколку театарски „реквизити“ (во драмскиот текст тие функционираат како актанти, па дури и како ликови) како што се, на пример, шлемот од античката македонска војска (или: шлемот на Александар), монетата со ликот на Александар Македонски и, секако, она неизбежно платнено торбуле полно со суво семе од цунцуле кое потекнува од античкото македонско време. Крајната дестинација од големиот поход на Александар Македонски (Индија) е земена како точка во која се врши оној веќе спомнат пресек на минатото и сегашноста.

Крајот! Мошне умешно и мошне успешно овде е поставена дилемата како пресек на минатото и сегашноста - дали и нам денес, во оваа небиднина и во овие опасности што нè демнат и што ни се вртат од сите страни, и однатре и однадвор, ни се заканува „крајот“ како што му се заканувал крајот на упорниот и голем Александар кога морал да запре со походот и да се врати назад до својата смрт во Вавилон. Една реплика од претставата мошне илустративно ја доловува таа слика на страв и безнадежност кај луѓето во денешницава: „Црни птици, гаврани, матни води, темни облаци, небо без ѕвезди, река што нè дели, уплашени луѓе, тажни лица... Нема радост, нема веселба... Слушаш, само онемена тишина, тишина... А во тишината, страв. Ни се згрутчила душата. Ни се зајазлиле зборовите. Грлото ни се пресушило“. И овие „црни птици“ можеме да ги детерминираме како линк меѓу минатото и сегашноста, зашто тие ја будат асоцијацијата со онаа слика што Александар ќе ја види на својот поход кога безброј црни птици, една по една, паѓаат од височините и се струполуваат мртви на земјата, како претскажување на судбината, како прокоба. Овој детаљ покажува дека авторот на драмскиот текст, Петре Бакевски, мошне сериозно работел на прашањето за линкот за кој ние овде зборуваме, а и самиот режисер, Младен Крстевски, успеал да го забележи тој важен сегмент и да го инкорпорира соодветно во претставата.

„Индија, Индија“ е театарска претстава со мал број ликови. Само четири лика се појавуваат во неа - Тимотеј (актерот Миле Вртеовски), Зафир (Милорад Ангелов), Старецот (Младен Крстевски) и Олимпија (Весна Димитровска). Сосема доволно, зашто и авторот и режисерот успеале до максимум да ги вплотат во драмската претстава предикативните функции на овие ликови преку кои и најексплицитно се манифестира уметничката порака. Актерите покажаа голема умешност и снаодливост во огромното пространство на кое се распростираа сцените (веќе рековме дека трите прикажувања на претставата се одвиваа на „отворена сцена“), а сето тоа беше надополнето со функционална костимографија и со оние спектакуларни звучни и светлосни ефекти за кои веќе зборувавме. Во изведбата особено се истакнуваше младата актерка Весна Димитровска во улогата на Олимпија, мајката на Александар, зашто публиката можеше да ја почувствува страста со која таа ја одигра својата ролја.

Театарската претстава „Индија, Индија“ (а истовремено и драмскиот текст според кој таа е работена), и покрај „црнитата“ и

песимизмот што на моменти се присутни во неа, сепак генерално носи една мошне оптимистичка порака која, се чини, како да доаѓа од далечното славно македонско минато, како да доаѓа од устата на најголемиот војсководец на светот - Александар Македонски. Таа порака, всушност, се пренесува до рецепиентите преку светлината што зрачи од ликот на Александар, преку надежта дека семето од цунцулето ќе си најде плодна почва, дека ќе разлиста сувото дрво од Вавилон, но и дека ќе научиме, ќе дознаеме, ќе осознаеме како треба да го чуваме „шлемот“ оти тој овде е симбол на нашите корени без кои никако не би можеле да одиме напред и да ја градиме иднината. Така е тоа, зашто и самиот автор на текстот, Петре Бакевски, по повод изведбата на претставата, ќе запише: „Летаме од урнатините на Стоби. Од урнатините на Баргала. Од старото скопско Кале. Од старите мозаици. Летаме од нашите пеплосани мапи, како птицата феникс полетуваме, куражно и надежно да ги дофатиме еднаш остварените соништа на нашите големи предци! И летањето е опстанок. Нашата сонувана Индија не ќе е крај на крајот. Недугавата македонска стварност се победува и со чувањето на соништата“.

„Индија, Индија“ е театарска претстава за светлината која ни доаѓа од мрачните и незнајни ходници на славното минато и ни го осветлува патот кон онаа иднина, кон онаа среќа за која сите ние сонуваме и по која сите ние копнееме. Во својата примарна порака таа носи и една суштинска поука за сите нас - минатото не е нешто што треба да се фрли на буниште и да се заборава, туку треба да се чува во свеста и во совеста на секого, зашто тоа е дел од нас, онака како што сегашноста е во нас и ние сме во неа и онака како што ние ќе бидеме во иднината, а таа секојдневно ќе се населува и ќе се вселува во нас. И да не се откажуваме од надежта и од светлината, бидејќи тие секогаш ќе ни го покажат вистинскиот друм. На ова наше време, бездруго, му се потребни уште многу вакви успешни драми и театарски претстави кои ја поттикнуваат позитивната, конструктивната, творечката енергија кај човека за неговото простумење пред портите на неизвесната иднина.